

*19
Nes*

A

SAGNKREDSENE

OM

Nes

KARL DEN STORE OG DIDRIK AF BERN

HOS DE NORDISKE FOLK.

ET BIDRAG TIL MIDDELALDERENS LITTERÆRE HISTORIE

AF

GUSTAV STORM.

§ 1

UDGIVET

4837.6

AF

DEN NOBSKE HISTORISKE FORENING.

KRISTIANIA.

P. T. MALLINGS BØGTRYKKERI

1874

A

INDHOLD.

	Side.
Indledning.	1
I. Karlamagnus-saga.	5

1. *Den karolingiske Epopée*. Kongedømme og Lensvæsen. Franker og Franskmand. Kampe i Kirkens og Religionens Tjeneste. Mirakler. Ældre og yngre Helte digte. Cykliske Digte og Prosaromaner. S. 5. — 2. Nordmændenes Kjendskab til den historiske Karl den store. Olav den hellige og Sigvat Skald. Tjodrek Munk. Digtenes Vandrings over England til Norge. Mathæus af Paris. S. 11. — 3. Sagaens Haandskrifter og Alder. Dens oprindelige Indhold. S. 14. — 4. *Rolandssangen*. Turolfus. Haandskrifterne. Indhold. Baligantskampen og Ganelons Proces. Assonanser og Rim. Sagaens Stilling mellem de franske Haandskrifter. Tillæg, Misforstaaelser og Rettelser. S. 16. — 5. Sagaens første Bog. Ungers og G. Paris's Meninger om dens Kilder. Bogens Enhed og Sammenhæng med *Rolandssangen*. Basin. Karls Kroning. Girard de Viane. Saxerkrigen. Girard Svan. Toget til Spanien. Jævn timerne. S. 36. — 6. *Oddgeir danske*. Indhold. Autkarius, Otgar og Olgerus, dux Danie. Turpin. Raimbert de Paris. Nyere Bearbejdelse, normannisk. Afvigelser fra Kilden. Den historiske Ordning. S. 45. — 7. *Agulandus*. Turpins Krønike og li romans d'Agulant. Raa Sammenarbejdelse. Digtet uhistorisk. Forkortelse af Turpins Prækener. S. 54. — 8. *Guitalin og Sibilia*. Tabt fransk Digt fra 12te Aarhundrede. Haandskrift i normannisk Dialekt. S. 57. — 9. *Otuel*. Engelske Bearbejdelse af den franske Otinel. Nyere Digtning. S. 58. — 10. *Jorsalafærden*. Historie og Sagn. Skjæmte digt. Udeladelser. Turpin og Bernard S. 59. — 11. *Vilhjalm Korneis*. Ældre og yngre Sagn. St. Vilhelm. Le moniage Guillaume. S. 64. — 12. *Karls Død*. Turpins Beretning. Egidius. S. 64. — 13. *Den senere Karls saga*. Oliv og Landres. Doon de la Roche. Moralsk Formaal. Indlemmelse i Sagaen. Dennes Omarbejdelse ved en norsk Præst. S. 65.

II. Thidreks-saga 70

1. *De oldtyske Heltesagn*. Historisk Opfatning. Ermanarik hos Jordanis. Theoderik, Otachar og Attila i 8de Aarhundrede. Burgunderkongen Gundikar, Vælsunger m. fl. Det nye Nationalepos i 12te og 13de Aarhundrede. S. 70. — 2. *De tyske Heltesagn i det hedenske Norden*. Forskjellige Meninger om Indvandringstiden. Norsk-islandske Skaldere i 9de og 10de Aarhundrede. Minder om Vælsungerne i Norge. Visen om Sigurd Svein. Sigurdaristningerne. Danske Viser. S. 76. — 3. *De tysk-middelalderlige Heltesagn i Norden*. En tysk Sanger hos Knut Lavard. Guðrúnarkviða þriðja. Thidreks-saga ikke forfattet paa Island, men i Norge. Væringjar og Varæger. Norges Forhold til Nabolandene efter 1250. Hanseaterne i Bergen. Thidreks-saga og Kongespejlet. S. 86. — 4. *Thidreks-sagas Haandskrifter og Ordning*. De islandske Haandskrifter. Membranens Skrivere og Redaktører. Norvagismer hos Islændingerne. Den oprindelige Ordning. Indledningen og Slutningskapitlerne. S. 99. — 5. *Thidreks-sagas Kilder*. Mundtlige Sagn. Citater af tyske Digte, ikke Viser. Tyske Ord og Navne

indkomne over Nordtyskland. Sagnenes Stedfæstelse i Saxland. Thetleiv og Velent. Nordiske Sagnet. Sagaens Afdelinger: Vilkinasagnene. Nivlungesagnene. Ecka og Wolfdietrich. Valter-, Heime-, Herbut- og Hildebrandsdigtene. Dietrichsagnene. Forfatterens Troskab ligeoverfor Kilderne, S. 104.

III. De svensk-danske Krøniker 132

1. *Indvandringstiden*. Eufemia og Karl Knutssøn. „Hertug Fredrik“ og dens Versemaal. Dettens Benyttelse i svensk og dansk Litteratur. Litterære Arbejder ved Eufemias Hof. Hertug Eriks Rimkrønike. Alexandersrimen. Den lille Rimkrønike, dens Forfættelsestid og Forhold til den prosaiske Krønike og Didrikskrøniken. Codex Bildstenianus. Møder mellem svenske og norske Stormænd. S. 132. — 2. *Didrikskrøniken*. Danske Sagn? Velent og Vidi. Dansk Vise om Sivard og Brynild. Nordtyske Kilder? Tyske Navne i Sverige. Den trykte Heldenbuch. Nibelunge-nôt? Den svenske Bearbejdelses Art. De svenske Historikere. Billeder fra Didrikskrøniken. Sagn om Veland og Vidrik. Huenske Krønike. De svenske Oldforskere i 17de Aarhundrede. S. 144. — 3. *Kejsers Karls Krønike*. Fra Svensk til Dansk. Alegast. Turpin. Ghemens Udgave. Christiern Pedersen. Den islandske Saga. — Kong Laurin. S. 160.

IV. De danske Folkeviser 169

1. De danske Folkevisers *Tidsalder og Hjem*. Saxo's Stavrim og Fornyrðalag. Tyske Forbilleder for Versemaalet. Tyske Digtere i Danmark. Den danske Adel. Litterær Dannelsen. De „historiske“ Viser. S. 169. — 2. *Olger danske*. I Holland og Tyskland. Ozzyarus Danus. Karls-Krøniken. Navnenes norske Form. Visens Forvanskninger. Olger som Kjæmpe og Konge. Didrik og Holger. Krig mellem Christian III og Karl V. S. 180. — 3. *Didriks Dragekamp*. Wolfdietrich. Didrikskrøniken. Tilsætninger. Løve-ridderen. S. 189. — 4. *Samson*. Didrikskrøniken. Daniel Bosøn. S. 192. — 5. *Grimilds Hevn*. Didrikskrøniken. Haandskrifterne. Troja. Nibelunge-nôt. S. 193. — 6. *Kong Didrik og hans Kjæmper*. Didrikskrøniken. Navnebytte. Hamlung og Hornboge. S. 199. — 7. *Toget til Birtingsland*. Rimkrøniken. Hernit Hernitssøn. S. 207. — 8. Didriksvisernes Tilblivelsestid. S. 210.

V. Folkeviserne fra Norge, Island og Færøerne 212

Efterretninger fra 16de Aarhundrede om norske Viser. Hellig Haakon. Sagaer og Rimer. Islandske Rimer, hørende til Karls-kredsen. Norske Folkeviser, med Motiv fra Sagaer. Olufu kvæði. *Rolandvisen*. Dens Ordning. Dens Ælde. Den færøiske „Runsevalsstrøj“. Sjurðar kvæði.

Tillæg:

I. Stykker af den gamle svenske Prosakrønike	227
II. Brudstykket om Jorsalafærd	228
III. Brudstykke af Röllants rimur	245
Rettelser	247

INDLEDNING.

Vil man drage en Parallel mellem den norske Litteratur og de øvrige europæiske Kulturlandes Litteraturer i Middelalderen, navnlig da i 12te og 13de Aarhundrede, opdager man snart ved Siden af væsentlige Uligheder ogsaa væsentlige Overensstemmelser, som give Norges Udvikling et Præg af Jævnsideghed med dem af Europas store Kulturlande, der ligesom Norge modtog Paa-virkning fra Frankrige, Ridderdigtningsens og den middelalderlige Videnskabs Fosterjord. Ligesom i England, Nederlandene og Tyskland finde vi ogsaa i Norge et stærkt Arbejde for at skabe en national Litteratur: de latinske Begynderforsøg i Historien oversættes og bearbejdes paa Folkesproget, Bibelen og den franske Litteraturs Mesterværker omskrives i Hjemmets Sprog og dets vante Former, de nationale Sagnkredse udvides og omdigtes, Læsning bliver en udbredt Beskjæftigelse blandt de dannede Klasser, og Syslen med Litteratur ikke længer overladt til de latindannede Gejstlige, men betragtet som passende for Hofmænd og Fyrster. I Norge har Haakon Haakonsson øvet en lignende Indflydelse paa sit Lands Litteratur som de store Lensfyrster i de fremmede Lande, men allerede Sverre havde knyttet Forbindelsen med England og taget sine Mønstre derfra, og hans Sønnesøn havde kun at følge sin Stamfaders Spor. Sverre havde ogsaa søgt at fremkalde en historisk Litteratur paa Modersmaalet og selv gjort de første Forsøg med en islandsk Abbeds Hjælp (Be-

gyndelsen af Sverres Saga, der er dikteret af Sverre selv); og hans Sønnesøn og dennes Formynder Skule fortsatte i samme Aand: Snorre Sturlassøn udgav, vistnok efter Skules Opfordring, en ny Fremstilling af Olav den helliges Saga med en til Nordmændene henvendt Undskyldning for, at den vel meget beskjæftigede sig med Islændinger; og en Samtidig og Landsmand af ham udarbejdede et Uddrag af de norske Kongesagaer, som var bestemt til Læsning i Norge og kun vides at have været kjendt her; en Afskrift deraf førte Kong Haakon den gamle med sig paa sine Rejser. Allerede Kong Sverre havde forstaaet at benytte Litteraturen i politiske Øjemed: da Striden mellem ham og Gejstligheden brændte paa det heftigste, appellerede han til Folkets egen Dom ved at udsende fra sit Kancelli et Skrift, hvori den kanoniske Rets Artikler, oversatte paa Norsk, blev vendte mod Gejstligheden, og hvori for første Gang hævdes Kongedømmets guddommelige Ret ligeoverfor Bispedømmet. Den samme Theori fremtræder i en mere udarbejdet Form i det Skrift fra Haakon Haakonssøns Tid, som klarest udtaler Birkebejner-Høvdingernes og Sverreættens Principer, Kongespejlet: her har Kongen indtaget Pladsen som Guds synlige Repræsentant, og Gejstligheden har faaet sin Rang anvist blandt Folkets øvrige Klasser ved Siden af Hirdmænd, Kjøbmænd og Bønder. Og hvad vi se i den sociale Skildring i Kongespejlet, gjenfinde vi i Litteraturen: Kongen giver ogsaa her den første Impuls, han anviser Litteraturen dens Plads i det monarkiske Samfund, og da Kong Haakons litterære Stræben gaar ud paa at aabne Norge den europæiske Litteratur, saa maa Hofmænd og Klerke — de, som forstod *Fransk* og de, som forstod